

TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO

Euroopan unionin tuella

Isyys maahanmuuttajan silmin

Materiaali isäksi kasvamisen tueksi

Jenni Rajanen

Marika Survonon

KEHITTÄMISTEHTÄVÄ
Helmikuu 2019

Terveystieteiden AMK

TAMPEREEN KAUPUNKI

TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO

Euroopan unionin tuella

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN LÄHTÖKOHTIEN KUVAUS.....	5
2.1	Maahanmuuttajat Suomessa	5
2.2	Isyyteen kasvu	7
2.3	Isyys maahanmuuttajaperheissä	9
2.4	Vanhemmuuteen ja perhevalmennukseen liittyvät tutkimukset	10
3	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS JA TAVOITTEET	14
4	TULOKSET	15
4.1	Taustatiedot	15
4.2	Isyyden kokemus.....	15
4.3	Isyys omassa kulttuurissa ja Suomessa.....	16
4.4	Maahanmuuttajaisien kokemukset neuvolasta.....	18
5	TULOSTEN TARKASTELU	19
6	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTUS JA PROSESSIN KUVAUS	22
6.1	Kirjallisen raportin toteutus	22
6.2	Kehittämistehtävän tuotoksen toteutus.....	22
7	POHDINTA	24
7.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	24
7.2	Jatkotutkimusehdotukset.....	25
7.3	Kehittämistehtävän itsearviointi	25
8	LÄHTEET	27
9	LIITTEET	30
	Liite 1. Saatekirje	30
	Liite 2. Haastattelurunko.....	31

1 JOHDANTO

Maahanmuutto on kasvava trendi tulevaisuuden Suomessa. Vuonna 2017 Suomen väestöstä jo 348 123 (7 %) oli ulkomaalaistaustaisia. (Väestöliitto 2018a.) Tämä tukee Sisä-asiaiministeriön arviota siitä, että vuoteen 2020 mennessä Suomessa asuvia ulkomaa-laistaustaisia henkilöitä olisi jo 345 000 (Sisäasiainministeriö 2018, 9). Tämä tarkoittaa, että tulevaisuudessa yhä useampi äitiys- ja lastenneuvolan asiakas on maahanmuuttaja (Sisäasiainministeriö 2018, 20). Maahanmuuttajat ovat kuitenkin hyvin moninainen ryhmä. Suomessa asui vuoden 2017 lopussa ulkomaalaisia melkein 180 eri maasta. (Väestöliitto 2018a.)

Maahanmuutto muovaa monesti sekä vanhemmuutta että isyyttä. Erityisesti ne miehet, jotka tulevat niin kutsutuista patriarkaalista kulttuureista, joissa miehen tehtävänä on pääsääntöisesti huolehtia perheen taloudesta käymällä töissä, voivat olla herkillä vieraassa kulttuurissa. Suomalaiselle kulttuurille ominaisempi osallistuva isyys saattaa aiheuttaa hämmennystä monelle maahanmuuttajalle. Tämä puolestaan voi aiheuttaa miehelle häpeää, syyllisyyttä ja riittämättömyyden tunnetta. (Tassopoulos 2017, 70–71.) Maahanmuuttoon liittyy monesti myös erilaisia traumaattisia tapahtumia, jotka voivat aiheuttaa haasteita yksilön mielenterveydessä. Onkin tutkittu, että turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat alttiita erilaisille mielenterveyshäiriöille verrattuna maahanmuuttajiin ja kantaväestöön. (Suomen mielenterveysseura n.d., 3.)

Maahanmuuttajille suunnatun materiaalin tarve on selkeä. Materiaalia tarvitaan erityisesti maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyttä koskevista aiheista. Väestön moni-muotoistuminen ja maahanmuuton jatkuva kasvu edellyttävät sitä, että terveydenhuollossa on kehitettävä ohjausmateriaaleja entistä kulttuurisensitiivisemmäksi ja selkokielisemmäksi. Materiaalin tulee olla saatavilla eri kielillä ja eri muodoissa. (Väestöliitto 2009, 33–34.)

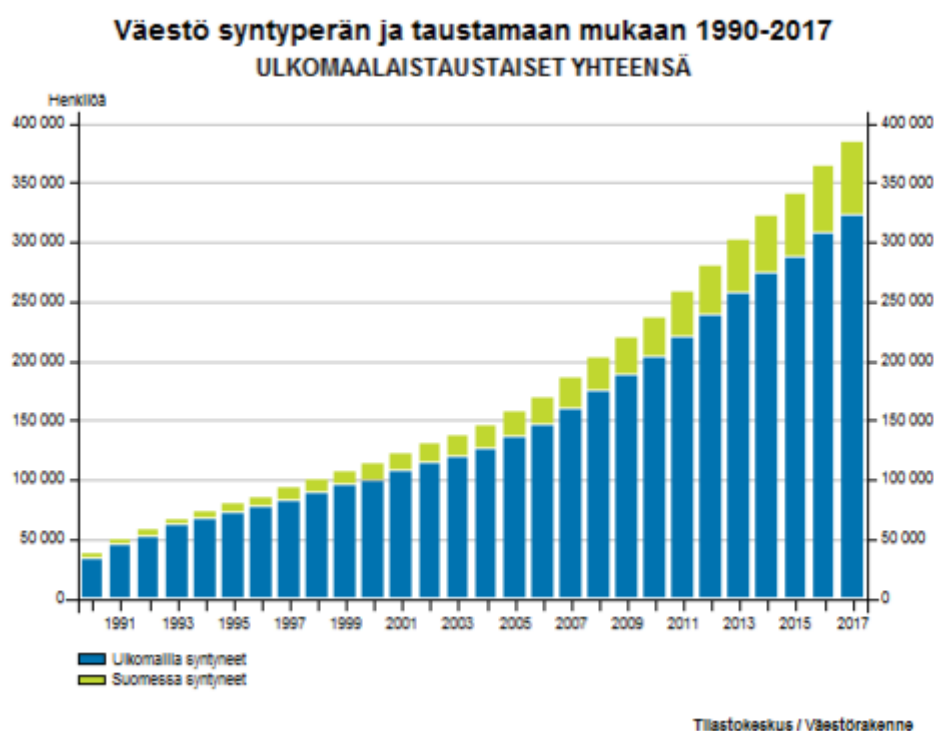
Tämä kehittämistehtävä on tehty yhteistyössä Tampereen ammattikorkeakoulun ja Miesten kansalaistalo Mattilan kanssa. Kehittämistehtävän tarkoituksena on kuvata maahan-muuttajamiesten kokemuksia isyydestä ja maahanmuuton vaikutuksesta isyyteen osana Niitty-hanketta. Tulosten perusteella tuotetaan maahanmuuttajaisille suunnattu tukimateriaali isyyteen kasvamiseen. Tuotettua materiaalia hyödynnetään Niitty-hankkeen verkkosivuilla.

Niitty-hanke on alkanut huhtikuussa 2018, ja se kestää vuoden 2020 loppuun saakka. Rahoittajana toimii Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF. (Niitty – vertaisohjattu perhevalmennusmalli maahanmuuttajille 2018; Euroopan Unionin sisäasioiden rahastot 2018.) Hankkeen avulla on tarkoitus kehittää kolmansien maiden kansalaisille suunnattu perhevalmennusmalli, jonka avulla pystyttäisiin parantamaan maahanmuuttajaperheiden arkea, vahvistamaan osallisuutta sekä edistämään kotoutumista (Niitty – vertaisohjattu perhevalmennusmalli maahanmuuttajille 2018). Jotta maahanmuuttaja voi tuntea itsensä kotoutuneeksi, tulee hänen tuntea itsensä osaksi yhteiskuntaa sen monilla eri sektoreilla. Neuvola sekä koulu- ja oppilashuollon palvelut ovat yksiä tärkeimpiä lapsiperheiden palveluita, jotka auttavat maahanmuuttajia kotoutumisessa. (Sisäasiainministeriö 2013, 18, 20.)

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN LÄHTÖKOHTIEN KUVAUS

2.1 Maahanmuuttajat Suomessa

Maahanmuuttaja-käsitteellä tarkoitetaan tyypillisesti Suomeen muuttanutta ulkomaalaista henkilöä, joka aikoo jäädä maahan asumaan pidempiaikaisesti. Toisinaan voidaan puhua myös niin sanotusta toisen polven maahanmuuttajasta, joka on syntynyt Suomessa, mutta jonka vanhemmat tai ainut elossa oleva vanhempi on syntynyt toisessa maassa. (Väestöliitto 2018a.) Vuonna 2017 Suomessa asuvia ulkomaalaistaustaisia ihmisiä oli 384 123 (7 %). Eniten ulkomaalaistaustaisia asui Ahvenanmaalla (14,5 %) ja Uudella-maalla (13 %). (Tilastokeskus 2018a.) Ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa on kasvanut tasaisesti kahden viimeisimmän vuosikymmenen ajan (Kuvio 1) (Tilastokeskus 2018b).

KUVIO 1. Ulkomaalaistaustaiset suomessa 1990–2017 (Tilastokeskus 2018b).

Maahanmuuttoon liittyy useita käsitteitä, jotka saattavat arkikielessä mennä sekaisin. Turvapaikanhakijaksi luetaan henkilö, joka hakee valtiolta suojelua ja

oleskeluoikeutta kotimaansa tilanteen vuoksi. Pakolainen on puolestaan henkilö, kenelle on myönnetty turvapaikka. Pakolainen voi olla kiintiöpakolainen tai turvapaikan saanut hakija. Turva-paikanhakijamäärät ovat vaihdelleet Suomessa 2000-luvulla huomattavasti. Vuosi 2015 oli ennätysvuosi, jolloin Suomeen saapui yhteensä 32 476 turvapaikanhakijaa maailman pakolaiskriisin seurauksena. (Sisäministeriö n.d.) Vuonna 2018 turvapaikkaa haki 4 548 henkilöä, joista suurin osa tuli Irakista (Maahanmuuttovirasto 2019).

Tilastokeskuksen selvityksen mukaan vuonna 2017 Suomen kansalaisuuden sai 12 219 Suomessa vakituisesti asunutta ulkomaan kansalaista. Vuoteen 2016 verrattuna Suomen kansalaisuuksia myönnettiin viime vuonna ennätyksellinen määrä, ollen suurin Suomen itsenäisyyden aikana. Vuoteen 2016 verrattuna kasvua on ollut 30 %. Keski-ikältään Suomen kansalaisuuden saaneet naiset olivat 29,1 vuotta ja miehet 27,3 vuotta. Eniten kansalaisuuden saaneissa oli 30–34-vuotiaita (16 %). (Tilastokeskus 2018c.)

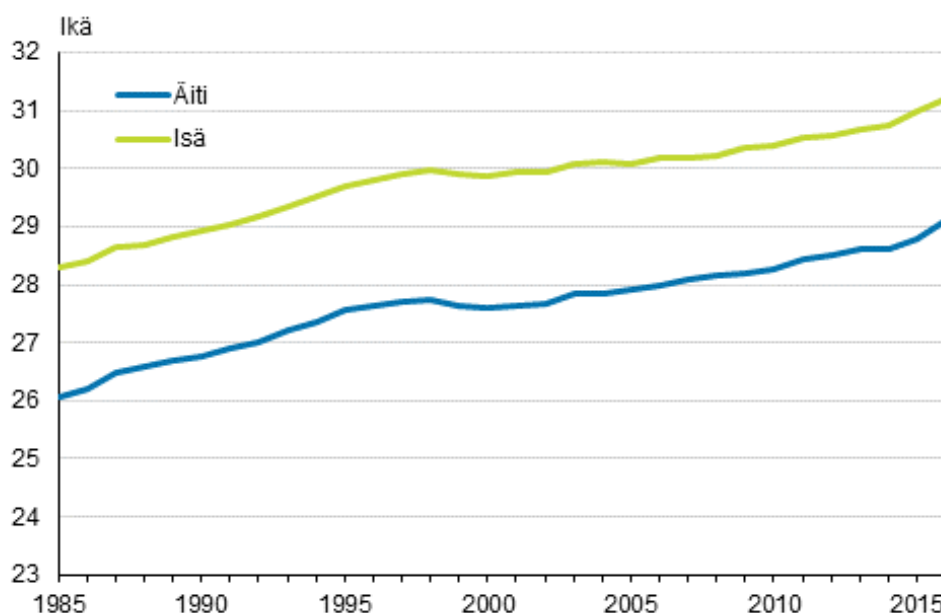
Maahanmuuttajan oleskeluluvan luonne vaikuttaa siihen, mihin sosiaali- ja terveyspalveluihin hän on oikeutettu. Jotta ihminen on oikeutettu sosiaali- ja terveyspalveluihin, tulee hänellä olla Suomessa vakituinen asuinkunta. Kiireellinen hoito ja välttämätön toimeentulo tulee turvata kaikille niitä tarvitseville maahanmuuttajille. On myös määritetty, että terveyden- ja sairaanhoitoon ovat oikeutettuja myös kansainvälistä suojelua hakevat ihmiset sekä ihmiskaupan uhrit, vaikka heillä ei olisikaan kotikuntaa Suomessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (Maamu) tuloksista käy ilmi, että koko väestöön verrattuna työssäkäyviä ihmisiä oli maahanmuuttajaväestössä vähemmän, ja erityisesti työttömien ja lomautettujen henkilöiden määrä oli suurempi muuhun väestöön verrattuna. Ansiotyössä oli noin 32 % somalialaismiehistä ja noin 45 % kurdi-taustaisista miehistä. Maahanmuuttajanaيسilla työsuhteessa olevien määrä oli sekä somalialais- että kurditaustaisilla huomattavasti vähäisempi. Kysyttäessä tutkimukseen osallistuneiden terveydentilaa, suurin osa vastaajista koki terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi. (THL 2017; Martelin, Castaneda & Kauppinen 2012, 55–56.)

2.2 Isyyteen kasvu

Suomessa asuvien isien määrä vuonna 2017 oli yli 1,2 miljoonaa. Kaikista 15–81-vuotiaista miehistä, yli 57 %:lla oli lapsia. Yli 80 % yli 64-vuotiaista miehistä olivat isiä. Keskimäärin isät olivat iältään 32 vuotta ensimmäisen lapsen syntyessä. (Tilastokeskus 2018d.) Keskimääräisesti ensimmäistä kertaa isäksi tuleva oli hieman yli kaksi vuotta tulevaa äitiä vanhempi. Ensimmäistä lasta odottavien miesten ja naisten välinen ikäero on pysynyt lähes samanlaisena jo vuosikymmenien ajan. (Kuvio 2.) (Tilastokeskus 2017.)

Ensimmäisen kerran äidiksi ja isäksi tulleiden keski-ikä 1985–2016

KUVIO 2. Ensimmäistä kertaa vanhemmiksi tulleiden keski-ikä vuosina 1985–2016 (Tilastokeskus 2017b).

Lapsen odottaminen ja kasvattaminen ovat suuria kehitysvaiheita perheille. Erityisesti ensimmäisen lapsen syntymä on suuri muutos, mutta myös seuraavat lapset muuttavat perheiden toimintaa. Kehityopsykologisten mallien mukaan vanhempien on käytävä läpi tietyt kehitysvaiheet, jotta äitiyteen ja isyyteen siirtyminen onnistuu. (Haapio, Koski, Koski & Paavilainen 2009, 81.) Isäksi tulemisen voidaan sanoa olevan yksi miehen elämän suurista käännekohdista (Mykkänen 2010, 50; Åsenhed, Kilstam, Alehagen & Baggens 2013, 1309–1317). Siihen, kuinka vastuuntuntoiseksi isä kehittyy, vaikuttaa muun muassa se, onko hän itse halunnut lasta (Hermanson 2012).

Vanhemmaksi kasvamisen prosessi alkaa useimmiten odotusaikana, mutta se jatkuu läpi elämän. Myös lapsiluvun kasvaessa vanhemmuutta joutuu yleensä rakentamaan uudelleen. Vanhemmuuteen vaikuttavat muun muassa omat lapsuuden kokemukset, mielikuvat tulevasta lapsesta, kulttuuritaustat, yhteiskunnan normit, sekä osittain myös median luomat mallit. (Haapio ym. 2009, 83.)

Miehen kasvu isäksi voidaan jakaa karkeasti kolmeen eri vaiheeseen: alkuinnostus, tekeytymisvaihe ja valmistautumisvaihe. Alkuinnostusvaihetta kuvaa hyvin se, kun toive raskaudesta muuttuu todellisuudeksi. On hyvin yksilöllistä, kuinka kauan tämä vaihe kestää. Arvioidaan, että se kestää muutamasta tunnista useampaan viikkoon. Alkuinnostuksen aikana miehellä saattaa nousta hoivaviettiä, ja he voivat olla hyvinkin huomaavaisia puolisoaan kohtaan. Tekeytymisvaiheessa mies saattaa tuntea itsensä etääntyneeksi raskaudesta. Naisen kehossa tapahtuvat vielä vähäiset muutokset saattavat aiheuttaa miehelle tunteen, että hänellä ei ole mitään todisteita raskaudesta. Ajanjaksoon saattaa liittyä muun muassa ristiriitoja, sillä puoliset voivat kokea olevansa eri vaiheissa vanhemmaksi kasvamisessa. Tämä vaihe ajoittuu tyypillisesti raskausviikoilla 12–25. Viimeinen vaihe, eli valmistautumisvaihe, sijoittuu yleensä raskausviikolta 26 aina lapsen syntymään asti. Tuolloin raskaus saattaa vihdoinkin muuttua miehelle todeksi. Naisen kehossa tapahtuvat fyysiset muutokset tuovat raskauteen toden tuntua. Valmistautumisvaiheessa pariskunta valmistautuu lapsen syntymään ja harjoittelee vanhemmuutta. Tätä vaihetta voidaan kuvailla niin sanottuna seesteisenä vaiheena, jolloin parisuhteen ristiriidat vähenevät ja yhteenkuuluvuus kasvaa. (Leskio & Antikainen 2008.)

Isyyteen kasvu on yleensä samantapainen prosessi kuin naisen kasvu äitiyteen. Lapsen isä voi päästä jakamaan odotusajan keholliset tuntemukset esimerkiksi tunnustelemalla vatsaa ja sikiön liikkeitä sekä kuuntelemalla sikiön sydänääniä. Samalla tuleva isä voi alkaa muodostaa suhdettaan tulevaan lapseen. (Haapio ym. 2009, 89–90; Väestöliitto 2018b; Jokipii 2010, 47, 61; Åsenhed ym. 2013, 1314.) Siitä, milloin isyys alkaa, voidaan olla montaa mieltä. Isyyden alkamisen määritelmä on yksilöllinen. Toisille miehille isyys alkaa siitä, kun lapsesta aletaan haaveilla, kun taas toisille positiivinen raskaustesti merkitsee isyyden alkua. (Mykkänen 2010, 50.) Monelle isälle lapsi

tulee kuitenkin konkreettiseksi vasta vauvan syntymän jälkeen (Haapio ym. 2009, 89–90; Väestöliitto 2018b; Jokipii 2010, 47, 61; Hermanson 2012).

Isyyteen, vanhemmuuteen ja kasvatuskäytäntöjen muodostumiseen haetaan monesti esimerkkiä edeltävien sukupolvien käytänteistä, ihanteista ja malleista. Omista vanhemmista ja heidän kasvatustavoistaan voidaan ottaa tukea ja niihin voidaan myös tehdä eroa. Tyypillisesti vanhemmuuden malli muodostetaan yhdessä puolison kanssa, mutta taustalla vaikuttavat myös lapsuuden henkilökohtaiset isä- ja äitikokemukset. Lapsuuden isäkokemuksilla on suuri merkitys isyyden muodostumisessa, ja sen vuoksi onkin tärkeää, että tuleva isä käsittelee omia lapsuuden kokemuksia ennen lapsen syntymää. (Mykkänen 2010, 50.)

Isä valitsee itselleen usein isänä olemisen tavan, joka voi olla esimerkiksi sivustaseuraaja, tukihenkilö, kumppani tai perheenpää (Haapio ym. 2009, 89–90). Niin sanottu aktiivinen isyys ja koti-isyys ovat vielä verrattain tuore ilmiö. (Väestöliitto 2018b; Petts, Shafer & Essig 2018, 704.) Isän valitsema isyyystapa voi erota muun lähipiirin tai ammattilaisten käsityksestä hyvästä isyydestä, ja tämä ristiriita saattaa vaikeuttaa vuorovaikutusta ja isän omaa työskentelyä. (Haapio ym. 2009, 89–90; Väestöliitto 2018b; Tassopoulos 2017, 70–71; Khanlou, Haque, Skinner, Mantini & Kurtz Landy 2017, 8.) Neuvolassa tulisi rohkaista isiä toteuttamaan omannäköistään isyyttä, jotta isyyden arvoa saataisiin nostettua niin yhteiskunnallisella kuin myös käytännön tasolla (Väestöliitto 2018b).

2.3 Isyys maahanmuuttajaperheissä

Maahanmuuttajaperheissä isän identiteetti saattaa horjua sellaisilla miehillä, jotka tulevat patriarkaalisista kulttuureista, joissa miehen tehtävä ja kunnia on elättää perheensä. On kuitenkin hyvä muistaa, että kulttuurista riippumatta kaikilla lasta odottavilla perheillä on samankaltaisia huolia ja toiveita. (Koski 2007, 13.) Maahanmuuttoon voi liittyä myös paljon erilaisia traumatisoivia tapahtumia, jotka voivat vaikuttaa suuresti myös vanhemmuuteen ja isänä olemiseen. Maahanmuuton myötä lähtömaassa vaivannut ulkoinen uhka voi

jäädä taakse, mutta traumaperäinen huonovointisuus voi silti jatkua. Maahanmuutto voi tuoda mukanaan kuormitustekijöitä, kuten sosiaalisen verkoston puutetta ja huolta lähtömaahan asumaan jääneistä sukulaisista. Nämä kuormitustekijät lisäävät maahanmuuttajavanhempien huonovointisuutta ja avun tarvetta. Uuden maan mukanaan tuomat epävarmuus, kulttuurierot ja vieraan kielen haasteet luovat helposti epäluuloa ja pelkoa, ja luovat omalta osaltaan myös valtavia haasteita vanhemmuuteen. (Landi & Hurmerinta 2017, 24–25; Fleck & Fleck 2013, 13–16; Khanlou ym. 2017, 4.) Monet maahanmuuttajavanhemmat kokevatkin itsensä kyvyttömiksi vanhempana psyykkisen uupumuksen tai sopeutumishankaluuksien vuoksi (Landi & Hurmerinta 2017, 29; Fleck & Fleck 2013, 13).

Sonja Sirviö (2013) on tutkinut Pro gradu -tutkielmassaan 325 palestiinalaislasta ja heidän vanhempiaan. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, oliko sota-alueella asuvissa palestiinalaisperheiden lapsissa nähtävissä ns. ylisukupolvisten traumojen vaikutuksia. Ylisukupolvisilla trauman vaikutuksilla tarkoitetaan vanhempien kokemien traumaattisten tapahtumien yhteyttä tulevan lapsen terveyteen ja hyvinvointiin. Toisin kuin aikaisemmissa aiheeseen liittyvissä tutkimuksissa, Sirviön aineistossa ei ollut huomattavissa sitä, että vanhempien kokemat traumat olisivat vaikuttaneet lapsien trauman käsittelykykyyn tai heidän mielenterveyteensä. Tutkimuksessa huomattiin kuitenkin, että vanhempien traumataustalla oli merkitystä erityisesti isä-lapsi -suhteen laatuun. Huonointa isän ja lapsen välinen suhde oli niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat olivat joutuneet kokemaan traumaattisia tapahtumia ennen lapsen syntymää. (Sirviö 2013, 5–6, 35.)

2.4 Vanhemmuuteen ja perhevalmennukseen liittyvät tutkimukset

Merdiana Beqirin Pro gradu -tutkielma (2017) kuvaa albaniankielisten isien kokemuksia siitä, minkälaisia uhrauksia Kosovosta 1990-luvun aikana paenneet miehet ovat joutuneet tekemään, ja miten nämä uhraukset ovat vaikuttaneet miehiin, heidän isyyteen ja lapsenkasvatukseen. Tutkimusjoukkona toimi yhdeksän (N=9) albaniankielistä isää. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Tutkimustuloksista selviää, että enemmistö haastatelluista

oli paennut Suomeen yhdessä koko perheen kanssa (N=7). Se, että perheet pääsivät yhdessä uuteen maahan, koettiin merkittävänä ja se vähensi isien tuntemaa stressiä. Alkuperämaahan jääneiden sukulaisten puolesta isät kuitenkin kokivat edelleen huolta ja ikävää. Monesti sanotaan, että lapset kotoutuvat uuteen kotimaahan nopeammin kuin vanhemmat, mutta Beqirin tutkielman mukaan isät kokivat, että he olivat merkittävässä roolissa lasten kotoutumisessa. Isät kokivat myös kotoutumisen olleen helpompaa ja nopeampaa juuri lasten vuoksi. Tarjotakseen lapsilleen tietoa uudesta kotimaasta ja pysyäkseen lasten tahdissa, heidän oli pitänyt nopeasti ottaa selvää uudesta ympäristöstä. (Beqiri 2017, 33–34, 44–50, 63.)

Lastenkasvatuksen omassa kotimaassaan haastateltavat kokivat Beqirin Pro gradu -tutkielman (2017) mukaan helpompana, sillä tuttu kulttuuri ja sosiaalinen ympäristö koettiin tuovan turvallisuutta ja ennustettavuutta arkeen. Isät toivat haastatteluissa ilmi sen, että isyyttä Suomessa varjosti juuri tuntemattomasta ympäristöstä johtuva epävarmuus ja he kokivat, että lasten kontrollointi oli haastavampaa Suomessa. Tärkeänä asiana lastenkasvatuksessa haastateltavat kokivat sen, että he saivat opettaa lapsilleen omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan. Lähes jokainen (N=8) puhui lapsilleen kotona omaa äidinkieltään, albaniaa. Vanhemmuuteen haettiin vertailukohtaa omista vanhemmistaan, erityisesti omasta isästään: Millainen isä haluan olla? Millainen isä en ainakaan halua olla? (Beqiri 2017, 63–69.)

Run ja Saba Salad ovat selvittäneet opinnäytetyössään (2011) somali-isien kokemuksia neuvolasta saadusta tuesta. Tutkimusjoukkona toimivat kuusi somali-isää, ja aineisto kerättiin teemahaastattelua apuna käyttäen. Haastattelut toteutettiin syksyllä 2010 ja keväällä 2011. Kaikki haastateltavat (N=6) kokivat yleiskuvan neuvolasta olleen positiivinen. Yhteistyö neuvolan kanssa sujui hyvin ja isät olivatkin tyytyväisiä neuvolan palveluihin sekä terveydenhoitajan toimintaan. Yli puolet haastatelluista (N=4) koki kuitenkin saaneensa neuvolasta huonosti tukea vanhemmuuteen. Terveydenhoitajat koettiin toisinaan vaikeasti lähestyttävänä, eikä vaikeissa tilanteissa uskallettu ottaa yhteyttä neuvolaan. Puolet (N=3) haastatelluista kokivat saaneensa neuvolasta heikosti ohjausta parisuhteeseen ja vauvan hoitamiseen liittyvissä asioissa. Tärkeimmiksi tuenantajiksi haastateltavat mainitsivat oman äidin ja puolison. Merkillistä on, että

suurin osa haastatelluista somali-isistä kertoi, ettei ollut osallistunut neuvolan tarjoamaan perhevalmennukseen. Tärkeimmäksi syyksi osallistumattomuudelle isät kertoivat sen, ettei heille oltu tarjottu tietoa ja mahdollisuutta osallistua perhevalmennukseen. (Salad & Salad 2011, 28–31, 37–38, 40.) Sama asia tuli ilmi myös Kanadassa tehdyssä tutkimuksessa. Tuloksista kävi ilmi, että erityisesti kielellisten haasteiden vuoksi odottavat äidit jäivät monesti saamatta riittävän laadukasta ja monipuolista hoitoa. (Khanlou ym. 2017, 4.)

Susanna Lepolan (2017) tekemässä Pro gradu – tutkielmassa tutkittiin monikulttuurisen perhevalmennuksen toteuttamista ammattilaisten näkökulmasta. Tutkimukseen osallistui 11 henkilöä sekä julkiselta, yksityiseltä että kolmannelta sektorilta. Haastateltavat edustivat terveydenhoitajia, kätilöitä ja muita sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Haastattelut toteutettiin kolmena teemahaastatteluna. Tutkimustuloksissa tuotiin hyvin esille monikulttuurisen perhevalmennuksen haasteita ja ongelmia. Yhtenä tärkeimpänä ongelmana tutkittavat nostivat käytettävissä olevat resurssit. Tutkittavat kokivat, että yksilöllisen perhevalmennuksen suunnittelu monikulttuuriselle perheelle vaatii ammattilaiselta runsaasti aikaa ja työtä. Myös perheiden monimuotoisuus, erilaiset tarpeet ja tulkkauksen luotettavuusongelmat koettiin haastavina. (Lepola 2017, 20–69.)

Heta Kolanen (2012) on puolestaan tutkinut Suomessa asuvien somalinaisten imetystä. Pro gradu – tutkielmassaan Kolasen tutkimusaineisto koostui yhdestä ryhmä- ja kahdesta yksilöhaastattelusta (N=7). Tutkimustuloksissa ilmeni, että tärkeimmät tekijät, jotka motivoivat somaliäitejä imetykseen, olivat uskonto ja kulttuuri. Islamin uskon pyhä kirja, Koraani, ohjaa äitejä imettämään lastaan vähintään kaksi vuotta. Tärkeimmäksi tiedonantajakseen haastateltavat mainitsivat oman äitinsä. Myös suvun muiden vanhempien naisten antamaa verbaalia ja nonverbaalia tietoa arvostettiin suuresti. Haastateltavat kokivat ammattilaisten antaman imetysohjauksen antavan heikommin käytännön tietoa siitä, kuinka lasta tulisi imettää, kun taas imetyksen terveysvaikutukset tuotiin hyvin esille. Neuvolassa jaettavaa ohjausmateriaalia haastateltavat toivoivat saavansa omakielisenä. (Kolanen 2012, 21–26, 28–39.)

Myös Pirjo Koski (2014) on tutkinut somalinalaisia ja heidän perhevalmennustarpeita. Tutkimus toteutettiin kahdeksan somalinalaisen teemahaastatteluna. Haastattelut olivat osa suurempaa tutkimusta, jossa kartoitettiin myös terveydenhoitajien ja kättilöiden sekä perhevalmennuksia kehittävän kehitystyöryhmän ajatuksia monikulttuurisesta perhevalmennuksesta. Haastatelluista somalinalaisista 50 % kertoi osallistuneensa neuvolan järjestämään perhevalmennukseen. Haastateltavat toivoivat perhevalmennukselta mahdollisuutta keskustella raskaus- ja synnytyskokemuksistaan. Naiset toivoivat myös tietoa synnytystavan vaikutuksesta tulevaan lapsivuodeaikaan. Lisää tietoa toivottiin sekä lapsen terveyden edistämisestä, että lapsenhoidosta ja imetyksestä. Perheen ja parisuhteen puheeksi ottaminen koettiin myös tärkeänä perhevalmennuksissa. Ensisynnyttäjillä ja uudelleensynnyttäjillä oli hieman eri näkemykset saamastaan perhevalmennuksesta. Ensisynnyttäjät kokivat, että perhevalmennus valmensi sekä vanhemmuuteen että tulevaan synnytykseen, kun taas uudelleensynnyttäjät kokivat perhevalmennuksen valmentaneen ainoastaan tulevaan synnytykseen. (Koski 2014, 104–109, 137–152.)

Maahanmuuttajaisyyttä ja heidän osallistumista perhevalmennukseen on tutkittu Suomessa vielä suhteellisen vähän. Ruotsissa tehdyssä Pernilla Nyn, Lars Plantinin ja Anna-Kaisa Dykesin tutkimuksessa haastatellut maahanmuuttajaisät toivat ilmi halukkuutensa osallistua mielellään isille tarkoitettuun perhevalmennukseen. Isät kokivat, että perhevalmennuksessa he saivat hyvin tietoa sekä paikallisesta perhepolitiikasta kuin myös lasten kasvatuksesta tuntemattomassa kulttuurissa. (Mykkänen 2010, 52.)

Vielä 1990-luvulle asti isien osallistuminen neuvolan järjestämään perhevalmennukseen oli edellytyksenä isän synnytykseen pääsulle. Neuvoloissa on kiinnitetty viime vuosina erityisesti huomiota isien huomioimiseen ja isien tarpeisiin vastaamiseen. Monin paikoin tavoitteessa onki onnistuttu, mutta yhä edelleenkin perhevalmennukset eivät tutkimusten mukaan vastaa riittävästi isien toivomia ja odottamia asioita. Useissa tutkimuksissa isät ovat kokeneet, että perhevalmennuksessa luodaan liikaa pelkoa herättäviä mielikuvia synnytyksestä. He kokivat myös, että annettu tieto oli toisinaan ristiriitaista. Tutkimukset osoittavat, että miehet kaipaivat perhevalmennuksilta enemmän arvostusta ja huomiota isyydelleen. (Mykkänen 2010, 50–52.)

3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän kehittämistehtävän tarkoituksena on kuvata maahanmuuttajamiesten kokemuksia isyydestä ja maahanmuuton vaikutuksesta isyyteen osana Niitty-hanketta. Tulosten perusteella tuotetaan maahanmuuttajaisille suunnattu tukimateriaali isyyteen kasvamiseen.

Kehittämistehtävän tavoitteena on selvittää, minkälaisena maahanmuuttajamiehet kokevat oman isyytensä. Tavoitteena on, että haastatteluista saatuja tuloksia voidaan hyödyntää Niitty-hankkeessa perhevalmennusmallia muodostaessa.

4 TULOKSET

4.1 Taustatiedot

Kehittämistehtävää varten haastateltiin kolmea maahanmuuttajaisää. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Laadun ja vertailukelpoisuuden takaamiseksi haastattelut nauhoitettiin ja jokaiselta haastateltavalta kysyttiin samat asiat. Kysymykset saatettiin muotoilla eri tavalla eri henkilölle suomen kielen osaamisen ja haastateltavan vastauksien perusteella.

Haastateltavat isät olivat iältään 25–45 -vuotiaita. Kaikki haastateltavat olivat lähtöisin Lähi-Idän maista. Lapsiluku vaihteli yhden ja kolmen välillä. Yksi isistä odotti tällä hetkellä perheen kolmatta lasta syntyväksi. Joukkoon mahtui niin yksinhuoltajaisä kuin myös eroperheen isä. Kaikkien isien lapset olivat syntyneet Suomessa.

4.2 Isyyden kokemus

Haastateltavien elämäntilanteet vaihtelivat hyvin paljon silloin, kun he saivat tietää puolison raskaudesta. Kaksi haastateltavaa oli tuohon aikaan avioliitossa, yksi puolestaan seurustelusuhteessa. Tieto raskaudesta oli nostanut pintaan ilon ja onnellisuuden tunteita kahdella isällä. Yksi haastateltavista toi kuitenkin ilmi kokeneensa vihan tunteita raskaudesta kuullessaan, koska ei kokenut olevansa vielä valmis lapsenhankkimiseen.

Kahdelle isälle kolmesta raskausuutinen oli tullut yllätyksenä. Useamman isän vastauksista kävi ilmi, että pariskunnat eivät olleet osanneet yhdistää naisen oireita mahdolliseen raskauteen, ja raskaus olikin selvinnyt vasta lääkärinkäynnin yhteydessä.

Isät toivat vastauksissaan ilmi, että vaikka lapsen tulosta oltiin innoissaan, oli se aiheuttanut myös osaltaan erilaisia huolenaiheita, pelkoja ja elämäntilanteen muutoksia. Huolta aiheutti muun muassa erilaiset raha-asiat ja taloudellisen

tilanteen vaikutus tulevan lapsen hyvinvointiin. Pelkoa puolestaan koettiin yleisesti elämää kohtaan. Eräs isistä toi ilmi, kuinka koki, että ei pysty luottamaan tulevaisuuteen, koska ikinä ei tiedä mitä tapahtuu. Taustalla oli myös erilaisia traumaattisia kokemuksia, joita hän ei halunnut lapsensa joutuvan ikinä kokemaan. Isät kokivat myös, että rasismien uhka aiheutti pelkoa lapsen saamisessa.

Isät kokivat tärkeimpinä muistoina raskausajasta erityisesti ultraääniseulonnat, lapsen syntymän odotuksen ja vauvan sukupuolen selvityksen. Haastattelemiemme isien osallistuminen synnytykseen oli vaihtelevaa. Vain yksi isistä oli ollut mukana synnytyksessä. Eräs isistä toi esille, ettei se ole sallittua hänen lähtömaansa kulttuurissaan. Tyypillisesti tukihenkilönä synnytyksessä toimi naispuoleinen sukulainen, usein jompikumpi pariskunnan äideistä. Synnytykseen osallistumisena saatettiin pitää sitä, että isä oli tukena sairaalassa synnytyssalin ulkopuolella. Kaikki haastateltavat kokivat tulleen isiksi vasta lapsen synntyä. Lapsen syntymän koettiin tuntuneen hyvältä, ja tuoneen valtavaa iloa miehille.

Erilaisia isänä olemisen rooleista haastateltavat toivat ilmi muun muassa ”kaveri-isän”, ”osallistuvan isän” ja ”jaksavan isän” roolit. Yksi haastateltavista koki haluavansa olla mukana lapsen arjessa, leikkiä lasten kanssa ja tuoda heidän elämäänsä iloa, kuvaillen tällöin olevansa lapsilleen kaveri-isä. Hän myös koki, että lapsuus on ainoa iloinen osuus elämässä, joten halusi toiminnallaan vaikuttaa siihen, että lapset olisivat aina iloisia. Osallistuvan isän roolia puolestaan toinen haastateltava kuvaili siten, että vastoin hänen kulttuurille tyypillistä isän roolia, hän osallistui lasten ja kodin hoitoon sekä lasten kasvatukseen. Hän oli aktiivisesti mukana perheen arjessa.

4.3 Isyys omassa kulttuurissa ja Suomessa

Haastateltavat kokivat, että isyys ja vanhemmuus Suomessa eroaa heidän lähtömaansa tavoistaan ja kulttuureistaan. Kaikki haastateltavat toivat esille omassa lähtömaansa kulttuurissa perheen elättämisen vastuun olevan perheen isän velvollisuus. Äidin velvollisuutena oli olla kotona huolehtimassa lapsista ja kodista. Näissä kulttuureissa miehen ei oleteta tekevän naisille kuuluvia tehtäviä,

kuten koti- tai lastenhoidollisia töitä. Toisaalta yksi haastateltava toi esille, että kuitenkin perheessä isä päättää lasten asioista, kuten koulutuksesta. Tyttölapsen kasvatusta eräs haastateltava piti haastavana, sillä tyttöä pitää hänen kulttuurissaan ”kasvattaa tarkemmin”.

Yksi haastateltava toi kertomuksessaan esiin, että hänen kulttuurissaan avioeron sattuessa lasten huoltajuus kuuluu aina isälle, ellei lapsi ole imeväisikäinen, jolloin lapsen äiti on oikeutettu huolehtimaan lapsesta imetyksen loppuun. Lapsen fyysinen kurittaminen ja epäasiallinen käyttäytyminen lasta kohtaan tuli ilmi useamman isän kertomuksista niin sanotusti sallittuina tekoina. Isät kokivat, että se kuului heidän kulttuuriinsa. Erään haastateltavan kulttuurissa poikalapsen ympärileikkaus oli normaali toimenpide.

Oma äiti koettiin erittäin tärkeänä tukihenkilönä. Omalta äidiltä haettiin niin neuvoja lastenhoitoon kuin myös isänä olemiseen. Yksi haastateltava toi esiin, että hänen äidillään oli vaikutusta myös siihen, kuinka hän käyttäytyy vielä aikuisenakin. Oma äiti siis koettiin tärkeänä esikuvana, ja häntä arvostettiin suuresti. Perheen perustamista haastateltavat pitivät tärkeänä ja lapsia jumalan lahjoina. Avioliittoa pidettiin tärkeässä arvossa.

Haastateltavat kokivat, että suomalainen perhekulttuuri eroaa heidän oman lähtömaansa kulttuurista. Kaksi kolmesta toi puheissaan erikseen esille Suomessa perheille annettavat taloudelliset tuet, joita heidän omassa lähtömaassaan ei ollut. Yhtenä suurena erona lähtömaansa kulttuuriin kaksi kolmesta haastateltavasta mainitsi suomalaisten nuorten huonovointisuuden; heidän kokemansa mukaan suomalaiset nuoret käyttävät paljon päihteitä, käyttävät ala-arvoista kieltä sekä arvostavat vanhempiaan liian vähän. Haastateltavista suurin osa koki kuitenkin, että uskoo kasvatuksellisten erojen olevan yksilöllisiä niin Suomessa kuin lähtömaassaan. Suomessa hyvää oli erään haastateltavan mielestä väkivallan laittomuus.

4.4 Maahanmuuttajaisien kokemukset neuvolasta

Kaikki haastateltavat tunsivat Suomen neuvolajärjestelmän. Neuvolasta he kokivat saaneensa apua tarvittaessa lapseen liittyvissä asioissa. Erityisesti he kokivat saaneensa tietoa raskauden etenemisestä, lapsen kehityksestä sekä neuvoja lasten kasvattamiseen liittyvissä asioista.

Toisaalta kukaan haastateltavista ei tuntenut käsitettä perhevalmennus, ja he kokivat, ettei heille oltu tarjottu osallistumismahdollisuutta. Kaikki haastateltavat toivat esille, että olisivat sellaiseen osallistuneet, jos olisivat tästä mahdollisuudesta tiedäneet. Kysyttäessä neuvolassa jaettavasta kirjallisesta materiaalista, kaksi kolmesta haastateltavasta toivoi ohjeita heidän omalla äidinkielellään. Yksi haastateltava toi esille kuvien tärkeyden materiaaleissa. Yhden henkilön mielestä ohjeet olisi puolestaan hyvä antaa suomen kielellä, jotta se mahdollistaisi uuden kielen harjoittelun.

5 TULOSTEN TARKASTELU

Miehet kuvasivat moniulotteisesti sitä hetkeä, kun olivat saaneet tietää raskaudesta. He kertoivat, että tunteet olivat heitelleet, mutta päällimmäisenä tunteena vallitsi ilon ja onnellisuuden tunne. Erään haastateltavan kertomuksesta kävi selvästi ilmi se, että hän ei olisi vielä toivonut lasta. Hänen kohdallaan tuntemukset olivat alkuun negatiivisia raskautta kohtaan. Åsenhedin ym. (2013) tutkimus tukee saamiamme tuloksia, sillä siitä käy ilmi, että isäksi tulemiseen liittyy monenlaisia tunteita, jotka voivat vaihdella hyvinkin nopeasti. Raskauteen liittyy isällä sekä epätodellisuuden tunteita, että myös toden tuntua. (Åsenhed ym. 2013, 11.)

Vanhemmuuteen ja isyyteen liittyi haastateltaviemme isien mukaan paljon erilaisia huolenaiheita. Traumaattisilla kokemuksilla oli suuri merkitys isien kokemaan pelkoon ja huoleen. Eräs haastateltava toi esiin avoimesti esiin kokemiaan traumaattisia tapahtumiaan, ja että hän pelkää lapsensa puolesta, että tämä joutuisi joskus kokemaan samaa. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhempien traumatausta olisi yhteydessä ns. ylisukupolviseen traumaan. Sirviön (2013) pro gradu -tutkielma kuitenkin osoittaa toisin. Hänen tutkimustulostensa perusteella vanhempien kokemalla traumalla ei olisi vaikutusta lasten kokonaishyvinvointiin. Hän kuitenkin korostaa sitä, että vanhempien kokemilla traumailla voi olla merkitystä erityisesti huonon isä-lapsi -suhteen muodostumisessa. (Sirviö 2013, 36–39.)

Kulttuurin vaikutus isän rooliin ja vanhemmuuteen tuli selkeästi esiin haastattelemiemme isien kertomuksista. Isät kuvasivat laajasti omaa kulttuuriansa, ja siihen liittyviä tapoja ja tottumuksia liittyen vanhempien rooleihin ja lapsen kasvatukseen. Isien kertomuksista tuli ilmi, kuinka lapsen fyysinen kurittaminen koettiin Lähi-Idän kulttuurissa soveliaana asiana. Kulttuuriin liittyvistä tekijöistä korostuivat muun muassa sallittu epäasiallinen käyttäytyminen lasta kohtaan sekä poikalasten ympärileikkaus. Lasten kontrolloinnin ja erityisesti tyttölasten kasvatuksen Suomessa isät kokivat haastavampana. Esimerkiksi kurdilaisessa kulttuurissa poikalapsille annetaan tyypillisesti enemmän vapauksia kuin tyttölapsille (Haapasaari & Korhonen 2013, 32). Näitä seikkoja

tukee myös Beqirin (2017) Pro gradu -tutkielma, josta käy ilmi, että Suomeen muuttaneet albaani-isät kokivat lasten kasvatuksessa juuri rajojen asettamisen hankalaksi. Isät kokivat myös maahanmuuton seurauksena jääneensä ilman tukea lastenkasvatuksessa. (Beqiri 2017, 71–72.)

Neuvolan tarjoamat palvelut olivat kaikille haastatteleuille isille tuttuja. Hieman yllättävänä tuli kuitenkin se, että kenellekään heistä ei ollut tarjottu mahdollisuutta osallistua perhevalmennukseen. Haastattelutilanteissa jokaiselle haastateltavalle selvitettiin, mitä perhevalmennus on, sillä he eivät ymmärtäneet sitä. Tällä voi olla merkitystä tulosten kannalta. Isät toivat kuitenkin ilmi, että olisivat halunneet osallistua neuvolan järjestämään perhevalmennukseen, jos sitä olisi heille tarjottu. Mykkäsen (2010, 52) mukaan myös Pernilla Ny, Lars Plantin ja Anna-Kaisa Dykes (2005) ovat havainneet saman. Heidän haastatellut maahanmuuttajaisät osallistuivat mielellään neuvolan tarjoamaan perhevalmennukseen. (Mykkänen 2010, 52.) Susanna Lepola (2017) on puolestaan tarkastellut monikulttuurista perhevalmennusta ammattilaisten näkökulmasta. Hänen tutkimuksessaan ammattilaiset kuvasivat monikulttuuriseen perhevalmennukseen liittyviä useita haasteita ja ongelmia. Terveystenhoitajat kokivat, että heidän resurssinsa eivät ole riittäviä, tulkkaukseen liittyi useita ongelmia sekä haasteena saattoi olla puuttuva yhteinen kieli. Ammattilaiset kokivat myös haastavana sen, että he joutuivat arvioimaan, kannattiko monikulttuuriselle perheelle tarjota suomenkielistä perhevalmennusta. (Lepola 2017, 74–77.)

Kysyttäessä isiltä, minkälaista kirjallista materiaalia he toivoisivat saavansa neuvolasta, he korostivat kirjallisten ohjeiden saamista omalla kielellään. Koski (2014) ehdottaakin väitöskirjassaan, että maahanmuuttajaperheille tulisi jakaa heidän omankielistään materiaalia. Hänen mukaansa suomenkielisiä esitteitä ei tarvita. (Koski 2014, 162.) Myös Kolasen (2012) haastattelemat somalinaiset toivat ilmi toiveensa siitä, että neuvolan jakama materiaali olisi saatavilla omankielisenä (Kolanen 2012, 33). Yksi haastattelemistamme isistä toi kuitenkin esiin toiveen siitä, että kirjallista materiaalia tarjottaisiin myös suomenkielellä, koska tällöin perheet voisivat opetella samalla uutta kieltä.

Saamamme tutkimustulokset osoittavat sen, että monikulttuurisen perheen kohtaamiseen liittyy monia tekijöitä, jotka vaikuttavat isyyden ja vanhemmuuden kokemukseen. Myös yksilön aikaisemmat elämäkokemukset muovaavat vanhemmuutta. Terveystenhoitajan rooli maahanmuuttajaperheen ohjaamisessa ja kotoutumisen edistämässä on merkittävä. Sisäasiainministeriön muodostaman työryhmän ehdotuksen mukaan perhe on yksi tärkeä tekijä kotoutumisen edistymisessä. Neuvola on siis tärkeässä roolissa, ollessaan yksi lapsiperheen tärkein palvelu. (Sisäasiainministeriö 2018, 20.) Valmistuneen terveydenhoitajan tulee osata toimia monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Hänen tulee osata tukea heitä heidän terveyden, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämässä. (Haarala 2014, 7.)

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTUS JA PROSESSIN KUVAUS

6.1 Kirjallisen raportin toteutus

Kehittämistehtävän työstäminen lähti liikkeelle keväällä 2018. Kipinä aiheen valintaan tuli ohjaavalta opettajalta, joka toimii yhtenä Niitty-hankkeen hanketyöntekijänä. Yhteistyökumppaneiksi valikoituivat Tampereen ammattikorkeakoulu sekä Miesten kansalaistalo Mattila, jossa toteutettiin myös koulutukseen kuuluvan pitkäkestoisen ryhmänohjauksen opintojakson. Toukokuussa 2018 tavattiin yhteistyökumppaneiden kesken ensimmäistä kertaa kehittämistehtävän suunniteluun liittyvissä asioissa.

Kesällä 2018 aloitettiin kehittämistehtävän kirjallisen osuuden työstämisen. Kesän aikana tehtiin tiedonhakua ja koottiin kehittämistehtävän suunnitelmaa. Elokuussa 2018 kehittämistehtävän aihe muovautui vielä hieman, ja tiedonhakua ja suunnitelmaakin jouduttiin kohdentamaan koskemaan nimenomaan maahanmuuttajaisien kokemuksia, alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen. Syksyn 2018 aikana työstettiin kehittämistehtävän kirjallista osuutta. Aineistonkeruu tapahtui kolmena teemahaastatteluna marraskuun 2018 alussa. Haastateltavat isät valikoituivat osittain pitkäkestoisen ryhmänohjauksen jäsenistä. Haastattelut nauhoitettiin, ja ne analysoitiin ja purettiin heti haastatteluiden päätyttyä marraskuussa 2018. Haastatteluista saadut tulokset esitettiin marraskuussa 2018 ohjaavalle opettajalle. Valmista työtä viimeisteltiin joulukuun 2018 ja tammikuun 2019 aikana. Virallisesti työ valmistui helmikuussa 2019.

6.2 Kehittämistehtävän tuotoksen toteutus

Kehittämistehtävän tuotokseksi suunniteltiin haastatteluiden ja lähdemateriaalin pohjalta maahanmuuttajamiehille suunnatun tukimateriaalin isyyteen kasvamiseksi (liite 3). Tukimateriaali koostuu kahdeksasta erilaisesta teemasta sisältäen muun muassa raskautta, vanhemmuutta sekä suomalaista kulttuuria käsitteleviä aihepiirejä (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Tukimateriaalin teemat ja niiden järjestys

Oma lapsuus ja vanhemmuus
Vanhemmuuden roolit ja tavat
Ajatukset tulevasta lapsesta
Suomalainen kulttuuri
Yhdenvertaisuus ja lasten oikeudet
Haastavat elämäkokemukset
Synnytys
Kun lapsi on syntynyt

Teemat suunniteltiin vastaamaan haastatteluissa ja maahanmuuttajaperheistä tehdyissä tutkimuksissa nousseisiin haasteisiin ja erityispiirteisiin. Erityisesti tutkimuksissa ja haastatteluissa korostuivat muun muassa patriarkaalisen kulttuurin ja traumojen vaikutus isyyteen. Esille tuli myös väkivallan sallivuus ja ympärileikkaus kulttuurisena normina. Tuotoksessa pyrittiin tukemaan maahanmuuttajien kotoutumista ja lisäämään tietoisuutta suomalaisesta kulttuurista ja tavoista. Teemojen järjestyksellä pyrittiin huomioimaan raskauden etenemisen ja synnytyksen jälkeisen ajan.

Tukimateriaali on suunniteltu käytettäväksi tai jaettavaksi neuvolassa jokaiselle maahanmuuttajaisälle. Materiaalissa on lyhyen infotekstin lisäksi myös aiheisiin liittyviä tehtäviä, joita voidaan käydä läpi joko neuvolassa tai tuleva isä voi käsitellä aiheita itsenäisesti tai yhdessä puolison kanssa. Materiaali on suunnattu erityisesti ensimmäistä lasta odottaville isille, mutta soveltuu käytettäväksi myös uudestaan isäksi tuleville.

7 POHDINTA

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Kehittämistehtävien haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista, ja halukkuutta osallistumiseen kysyi hankkeen ulkopuolinen henkilö. Tämä saattoi lisätä osallistujien tuntemaa vapautta kieltäytyä haastattelusta. Lisäksi osallistujien saamassa saatekirjeessä oli mainittu työn tarkoitus, tavoitteet sekä missä tuloksia hyödynnetään. Edellä mainitut asiat käytiin myös suullisesti osallistujien kanssa läpi ennen haastattelujen alkua. Osallistujille kerrottiin myös mahdollisuudesta jättää vastaamatta kysymyksiin tai lopettamaan haastattelun niin halutessaan.

Osallistujien vastauksia käsiteltiin erikseen heidän henkilötiedoistaan, jotka piti kerätä Niitty-hankkeen vuoksi. Nimitietoja säilytettiin erillään haastattelumateriaaleista salattuna ja toimitettiin henkilökohtaisesti hankkeen työntekijälle. Nauhoituksia on käsitellyt vain yksi henkilö, ja nauhoitusten kuuntelun jälkeen ne on hävitetty asianmukaisesti ennen laitteen palautusta.

Tulosten luotettavuutta parantaa tehtyjen haastatteluiden nauhoitukset, joihin pystyttiin palaamaan vielä haastattelujen jälkeen. Haastattelemamme isät puhuivat kaikki kohtalaisen hyvää suomen kieltä, joten tämänkin vuoksi koimme tärkeänä nauhoittaa haastattelut, jotta saisimme mahdolliset kielelliset väärinymmärrykset tarkistettua jälkikäteen. Nauhoitusten kuuntelu tehtiin pian haastattelujen jälkeen, jolloin asiat olivat vielä tuoreessa muistissa.

Kahteen haastatteluun kolmesta osallistui kaksi haastattelijaa, jolloin luotettavuus parani, koska materiaali pystyttiin tarkistamaan toisella osallistujalla. Yhdessä haastattelussa oli vain yksi haastattelija, ja tämä saattoi huonontaa hieman materiaalin luotettavuutta. Haastateltavat olivat puheliaita ja avoimia tilanteistaan, joka auttoi materiaalin saannissa, ja parantaa täten tulosten luotettavuutta. Toisaalta haastattelijat eivät tunteneet hyvin haasteltavia, joten on mahdollista, että he kuvasivat tilanteitaan siten, miten olettivat, että haastattelijat

halusivat ne kuulla. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että haastateltavat kertovat tilanteistaan aina subjektiivisesti ja omien kokemustensa kautta.

Haastateltavat olivat kaikki kotoisin eri maista, joten materiaaliksi saatiin kattavasti eri maiden kulttuurista kuvaa. Lisäksi isät olivat hyvin eri tilanteissa isyydessään haastattelujen hetkellä, jolloin materiaaliksi saatiin myös erilaisia näkökulmia isyyden haasteista Suomessa.

7.2 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkossa tämän kehittämistehtävän aihepiiriä voisi selvittää lisää kartoittamalla myös maahanmuuttajanaisten näkemyksiä maahanmuuton vaikutuksesta heidän äitiyteensä. Tämän kehittämistehtävän aineisto koostui vain kolmesta haastateltavasta isästä, joten aihetta voisi tutkia vielä laajemmalla otannalla. Tuolloin saataisiin myös hieman yleistettävämpää tietoa maahanmuuttajaisien ja -äitien tarpeista ja kokemuksista.

Jokainen kulttuuri on tavoiltaan ja tottumuksiltaan erilainen, joten olisi tärkeä myös saada tietoa yleisimmistä Suomessa olevista maahanmuuttajaryhmien vanhemmuuteen ja lastenhoitoon liittyvistä tavoista.

7.3 Kehittämistehtävän itsearviointi

Kehittämistehtävän tuotoksena syntynyt tukimateriaali on mielestämme toimiva. Materiaalin teksteissä on pyritty yksinkertaiseen kieleen, jotta maahanmuuttajat voivat halutessaan käyttää suomenkielistä materiaalia myös kielen harjoittelun tueksi. Isyys on laaja ja monitahoinen teema, mutta tukimateriaalissa on pyritty käsittelemään aihetta mahdollisimman konkreettisesti. Materiaalissa olevat tehtävät tukevat isyyteen kasvussa, ja ne on suunniteltu siten, että niitä voidaan käyttää sekä ammattilaisen kanssa, että yksin pohtien. Tehtävät tukevat materiaalin aihealueita.

Tukimateriaalista on tarkoituksella jätetty konkreettisimmat hoito-ohjeistukset pois, sillä niihin perhe saa tukea neuvolan terveydenhoitajalta. Lisäksi materiaalin tarkoitus on enemminkin haastaa tulevia isiä pohtimaan isyyden teemaa laajemmin. Tuotoksena syntynyt materiaali sopii siis äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajan toiminnan tueksi erityisesti maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä. Terveydenhoitajan rooli on kuitenkin ensiarvoisen tärkeä perheiden ja vanhemmuuteen kasvun tukemisessa.

Kehittämistehtävä on kasvattanut omaa terveydenhoitajuuttamme, ja antanut monenlaista tietoa ja työkaluja maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen. Isyys on haastava teema myös suomalaisille miehille, ja kehittämistehtävän tekeminen on mielestämme antanut paljon uutta myös heidän kohtaamiseen ja tukemiseen. Maahanmuuttajaperheitä ja -isiä saattaa terveydenhoitajatyössä kohdata nykyisin aina äitiysneuvolasta vanhusten hoitoon asti, joten aiheen ja kulttuurien ymmärtämisestä on jokaisessa työnkuvassa hyötyä.

8 LÄHTEET

Beqiri, M. 2017. Uhrauksen sukupolvi – Tutkimus albaniankielisten isien kotoutumiskokemuksista ja lastenkasvatuksesta Suomessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Fleck, J.R. & Fleck, D. 2013. The Immigrant Family: Parent-Child Dilemmas and Therapy Considerations. *American International Journal of Contemporary Research* 3 (8), 13–17.

Euroopan Unionin sisäasioiden rahastot. 2018. Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto. Luettu 17.10.2018. <https://eusa-rahastot.fi/etusivu>.

Haapasaari, O. & Korhonen, E. (toim.) 2013. Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Väestöliitto: Helsinki.

Haapio, S., Koski, K., Koski, P. & Paavilainen R. 2009. Perhevalmennus. Edita Publishing: Porvoo.

Haarala, P. 2014. Terveystieteiden ammattilaisen osaamisen kuvaus – Terveystietojen koulutuksesta valmistuvien osaamisalueet, tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Helsinki. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Hermanson, E. 2012. Isäksi ja äidiksi kasvetaan, ei synnytä! Luettu 9.11.2018. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00201.

Jokipii, M. 2010. Nimeni on Isä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu –tutkielma.

Khanlou, N., Haque, N., Skinner, A., Mantini, A. & Kurtz Landy, C. 2017. Scoping Review on Maternal Health among Immigrant and Refugee Women in Canada: Prenatal, Intrapartum, and Postnatal Care. *Journal of Pregnancy* 2017, 1–14.

Klemetti, R. & Hakulinen-Viitanen, T. (toim.) 2013. Äitiysneuvolaopas – suosituksia äitiysneuvolatoimintaan. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino OY: Tampere.

Kolanen, H. 2012. Suomessa asuvien somalilaisten imetys. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Pro gradu – tutkielma.

Koski, P. (toim.) 2007. Monikulttuurinen perhevalmennus. Edita Prima: Helsinki.

Koski, P. 2014. Somaliperheiden perhevalmennuksen kehittäminen toimintatutkimuksen keinoin Suomessa. Jyväskylän yliopisto. *Studies in sport, physical education and health*. Väitöskirja.

Landi, F. & Hurmerinta, J. 2017. Pakolaisuuden ja maahanmuuton vaikutukset perheeseen ja identiteettiin. Teoksessa Hurmerinta, J. & Mikkonen, A. (toim.) 2017. Turvapaikanhakijaperhe - kohtaamisen ja tuen käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto.

Lepola, S. 2017. Monikulttuurinen perhevalmennus ammattilaisten kokemana. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu – tutkielma.

Leskio, M. & Antikainen, I. 2008. Kasvu isäksi alkaa hämmennyksen tunteesta. Luettu 28.1.2019. <http://demo.seco.tkk.fi/tervesuomi/item/nn:284>.

Maahanmuuttovirasto. 2019. Tilastot – Kansainvälinen suojelu. Luettu 28.1.2019. <http://tilastot.migri.fi/#applications/23330>.

Martelin, T., Castaneda, A. & Kauppinen, T. 2012. Yleissivistävä koulutus ja pääasiallinen toiminta. Teoksessa Castaneda, A., Rask, S., Koponen, P., Mölsä, M. & Koskinen, S. (toim.) 2012. Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi – tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. 2. painos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Mykkänen, J. 2010. Isyyden tutkimus Suomessa 1990-2010. Teoksessa Mykkänen, J. & Aalto, I. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset – raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseura.

Niitty – Vertaisohjattu perhevalmennusmalli maahanmuuttajille. 2018. Luettu 14.10.2018. <http://niitty.blogs.tamk.fi/>.

Petts, R., Shafer, K. & Essig, L. 2018. Does Adherence to Masculine Norms Shape Fathering Behavior? Journal of Marriage and Family 80 (3), 704.

Salad, R. & Salad, S. 2011. Somali-isien kokemuksia neuvolasta saadusta tuesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Opinnäytetyö.

Sirviö, S. 2013. Ylisukupolvinen trauma – Vanhempien traumaattisten kokemusten yhteydet lasten hyvinvointiin ja yhteyttä välittävät tekijät. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Sisäasiainministeriö. 2013. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 – työryhmän ehdotus. Sisäasiainministeriö: Helsinki.

Sisäministeriö. N.d. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Luettu 28.1.2019. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Suomen mielenterveysseura. N.d. Opas maahanmuuttajien parissa toimiville. Luettu 7.2.2019. https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/opas_maahanmuuttajien_parissa_toimiville.pdf.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys. Luettu 21.8.2018. <https://stm.fi/maahanmuuttajien-hyvinvointi>.

Tassopoulos, K. 2017. Turvapaikanhakijaisän näkökulma. Teoksessa Hurmerinta, J. & Mikkonen, A. (toim.) 2017. Turvapaikanhakijaperhe - kohtaamisen ja tuen käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto.

THL. 2017. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus (Maamu). Luettu 21.8.2018. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/maahanmuuttajien-terveys-ja-hyvinvointitutkimus-maamu->

THL. 2018. Maahanmuuttajien mielenterveys. Luettu 19.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/maahanmuuttajien-terveys-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-mielenterveys>.

Tilastokeskus. 2015. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Luettu 19.10.2018. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html.

Tilastokeskus. 2017. Ensisynnyttäjien keski-ikä nousi Suomessa Pohjoismaiden kärjen tasolle. Luettu 18.10.2018. http://tilastokeskus.fi/til/synt/2016/02/synt_2016_02_2017-12-04_tie_001_fi.html?ad=notify.

Tilastokeskus. 2018a. Maahanmuuttajat väestössä. Luettu 21.8.2018. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>.

Tilastokeskus. 2018b. Ulkomaalaistaustaiset. Luettu 15.10.2018. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>.

Tilastokeskus. 2018c. Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä uuteen ennätykseen vuonna 2017. Luettu 18.10.2018. http://tilastokeskus.fi/til/kans/2017/kans_2017_2018-06-14_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus. 2018d. Isät tilastoissa 2018. Luettu 13.1.2019. https://www.stat.fi/tup/tilastokirjasto/isat_tilastoissa_2018.html.

Väestöliitto. 2009. Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen – tarpeita, tietoa ja yhdenvertaisuutta. Luettu 7.2.2019. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/8634f1f67b56f3da9becc7238578abab/1549533808/application/pdf/906852/maahanmuuttajien%20seksuaaliterveys.pdf>.

Väestöliitto. 2018a. Maahanmuuttajat. Luettu 21.8.2018. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/.

Väestöliitto. 2018b. Isän haastava ja antoisa rooli. Luettu 18.10.2018. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/parisuhteen-happy-hour/tietoa/isan-haastava-ja-antoisa-rooli/.

Åsenden, L., Kilstam, J., Alehagen, S. & Baggens, C. 2013. Becoming a father is an emotional roller coaster – an analysis of first-time fathers' blogs. Journal of Clinical Nursing 9-10 (23), 1309-1317.

9 LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hei,

Olemme kaksi terveydenhoitajaopiskelijaa Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teemme kehittämistehtävää aiheenamme "Isyys maahanmuuttajan silmin". Kehittämistehtävän tarkoituksena on kuvata maahanmuuttajamiesten kokemuksia isyydestä ja maahanmuuton vaikutuksesta isyyteen. Tuloksia hyödynnetään osana Niitty-hanketta.

Niitty-hanke on Euroopan Unionin rahoittama hanke, jonka tarkoituksena on kehittää kolmansien maiden kansalaisille suunnattu perhevalmennusmalli, jonka avulla pystyttäisiin parantamaan maahanmuuttajaperheiden arkea, vahvistamaan osallisuutta sekä edistämään kotoutumista. Hanke on alkanut huhtikuussa 2018, ja se kestää vuoden 2020 loppuun saakka. (Niitty - vertaisohjattu perhevalmennusmalli maahanmuuttajille 2018.)

Kehittämistehtävän tutkimusaineisto kerätään teemahaastattelun avulla. Haastattelemme 2-3 vapaaehtoista henkilöä. Haastattelut toteutetaan Miesten kansalaistalo Mattilan tiloissa yhdessä sovittuna ajankohtana. Haastattelut nauhoitetaan.

Haastatteluista saatu materiaali säilytetään salattuna tiedostona. Saatu materiaali hävitetään tulosten analysoinnin jälkeen. Haastattelussa ilmi tulleet asiat ovat luottamuksellisia, eikä kehittämistehtävän tutkimustuloksista pystytä ketään yksittäistä henkilöä tunnistamaan.

Mikäli kiinnostuit, otathan yhteyttä Jukkaan tai Markoon.

Ystävällisin terveisin,

Jenni Rajanen
Terveystieteiden opiskelija
jenni.rajanen@health.tamk.fi

Marika Survonen
Terveystieteiden opiskelija
marika.survonen@health.tamk.fi

Liite 2. Haastattelurunko

Isyyden kokemus:

Kerro isäksi tulemisesta

Millainen elämäntilanne, kun sait tietää raskaudesta? (seurustelusuhde, työ, opiskelu, perhe)

Miltä tieto tuntui? iloa, huolenaiheita?

Mitä muistat raskausajasta?

Lapsen syntymä. Millainen tilanne? Miltä tuntui?

Miltä isäksi tulo tuntui?

Nykyinen elämäntilanne

Kuka/ketkä kuuluvat perheeseen?

Miten kuvailisit omaa isyyttäsi? Minkälainen isä olet?

Vahvuudet, heikkoudet, toiveet

Millainen isä haluaisit olla?

Oletko kokenut haasteita isyytesi kanssa? Jos olet, millaisia?

Isyys omassa kulttuurissa ja Suomessa:

Minkälaista oli olla isä omassa lähtömaassasi?

Mitä tehtäviä/vastuita isänä?

lastenhoito- ja kasvatustehtävät

talous

kotityöt

Minkälaista on olla äiti omassa lähtömaassasi?

Minkälaista on olla isä Suomessa? Onko isyytesi muuttunut Suomeen tulon jälkeen?

Miten Suomessa voitaisiin parhaiten tukea kulttuurisi miehiä heidän isyydessä?

Suomen neuvolajärjestelmä:

Oletko käynyt Suomessa neuvolassa?

Miksi / Miksi et?

Miten sinua on kohdeltu neuvolassa?

Mitä hyvää? Mitä huonoa?

Oletteko osallistuneet Suomessa perhevalmennukseen?

Miksi? Miksi ette?

Kuka teidän kulttuurissa päättää osallistumisesta?

Miten perhevalmennus pitäisi mielestänne toteuttaa?

Minkälaista ohjantaa ja neuvontaa kaipaisitte neuvolasta ennen lapsen syntymää ja sen jälkeen? Miten ohjaus tulisi toteuttaa?

